

Питання історичного краєзнавства

П. В. Лазечко (Львів)

З історії створення та діяльності Українського таємного університету у Львові [1921—1925 рр.]

В 1772 р., після першого поділу Польщі, Східна Галичина опинилася під владою Австрійської монархії. Габсбургська правляча верхівка проводила політику жорстокого соціального і національного поневолення трудящих краю. Однак усе ж австрійський імператор Йосиф II у жовтні 1784 р. підписав документ про заснування Львівського університету. В ньому зазначалося, що останній складатиметься з чотирьох факультетів: філософського, правничого, медичного й теологічного. До його складу входила також гімназія¹. За своїм підпорядкуванням владі крайової губернії, якою була Галичина, а також за змістом програм більшості факультетів вуз мав світський характер, що являло собою певний крок уперед на шляху розвитку науки. Йому надавалося право затвердження докторських та магістерських праць.

На початку XIX ст. уряд Австрії здійснив реформу освіти, якою передбачалося посилення впливу церкви у навчальних закладах. З 1805 р. по 1817 р. Львівський університет називався ліцеєм. Проте ні за своєю структурою, ні за організацією навчального процесу він нічим особливо не відрізнявся від університетів, які тоді існували. В ліцеї діяли філософський, правничий і теологічний факультети й хірургічна школа. Лише строк навчання у ньому було дещо скорочено. На філософському факультеті та в хірургічній школі він тривав два, а на правничому і теологічному факультетах — три роки.

У 1817 р. Львівський ліцей знову дістав статус університету, і йому було присвоєно ім'я імператора Франца I. Цим підкреслювалася його повна залежність від монаршої влади.

Викладання у вузі велося німецькою мовою. Професорсько-викладацький склад був в основному з німців. Лише невелику кількість його становили українці. Політика онімечування доповнювалася протегованою урядом та передусім місцевими властями полонізацією українського населення.

Однак, незважаючи на реакційну політику уряду, університет як осередок культури чутливо реагував на потреби економічного, суспільного й духовного розвитку краю.

Бурхливий революційний 1848 рік вивів Галичину на широку політичну арену. В краї створювалися культурні та освітні організації. Українці вимагали, щоб їхні діти навчалися рідною мовою не тільки в початковій і середній, а й у вищій школі. Міністерство освіти Австрії в січні 1849 р. у своєму розпорядженні пообіцяло, що коли будуть підготовлені відповідні кадри, навчання в гімназіях та університеті проводитиметься українською мовою². Проте для підготовки таких кадрів не було зроблено нічого.

Все ж таки у грудні того ж 1849 р. на філософському і теологічному факультетах Львівського університету було створено дві кафедри

української мови й літератури, а в 1862 р.— дві відповідні кафедри на правничому факультеті. Однак з цим не хотіли змиритися галицькі поляки. Вони намагалися перетворити Галичину у польську автономну провінцію Австрійської монархії і недопустити, щоб українці творили власну культуру. На їх вимогу в 1867 р. у вузі було створено три польські кафедри на правничому факультеті.

Крім імператорського намісника Галичини графа Голуховського, за полонізацію Львівського університету виступив і галицький сейм, який у 1868 р. прийняв ухвалу про викладання на всіх відділах вузу польською мовою. Однак Міністерство освіти Австрії визнало ухвалу неправомірною, відзначивши, що вирішення цих справ не є компетенцією сейму, і вказало на непотрібність існування в Галичині ще одного польського університету (крім Краківського)³. Однак на практиці Міністерство сприяло поступовій полонізації вузу, надаючи окремим професорам право переходити на викладання польською мовою.

Наприкінці 1871 р. з'явилось імператорське розпорядження, в якому недвозначно зазначалося, що у майбутньому до Львівського університету запрошуватимуться особи, які зможуть викладати польською та українською мовами⁴. Таким чином забезпечувався утравкістичний (польсько-український) статус вузу. Однак під час прийому на роботу Міністерство освіти Австрії віддавало перевагу польським ученим. Щоправда, час від часу кафедри в ньому одержували й українські вчені, наприклад, у 1882 р.— О. Огоновський, 1894 р.— М. Грушевський, 1900 р.— К. Студинський та ін. Проте це були поодинокі випадки.

На початку ХХ ст. все робилося для того, щоб університет став виключно польським. Така тенденція, зрозуміло, викликала протидію з боку української громадськості, яка почала вимагати заснування у Львові самостійного українського університету. У боротьбі за його створення брали участь усі верстви українців Східної Галичини. Так, у квітні 1907 р. у відповідь на відхилення вимог студентів-українців правничого факультету читати лекції рідною для них мовою відбулися великі демонстрації. Це викликало масові арешти студентів органами польської адміністрації. У Львівській тюрмі студенти розпочали голодування. Щоб не надати цьому факту широкого розголосу, власті змушені були звільнити їх⁵.

Найбільшої гостроти боротьба за український університет досягла в 1910 р., коли 10 липня у його стінах сталася трагічна подія, яка назавжди ввійшла в історію боротьби українців-галичан за свої права. Близько 300 студентів-українців зібралися в своєму вузі на віче, щоб обговорити вимоги у сфері національних прав. Студенти-поляки, щоб не випустити їх з університету і здати польській поліції, почали споруджувати барикади. Пострілами з револьверів було тяжко поранено студентів-українців А. Коцька та Леонтовича. Того ж дня А. Коцько помер у лікарні. Почалися арешти. Польська поліція затримала 127 студентів-українців. З них понад 100 було віддано до суду, що став епілогом цих подій. Їм інкримінувалося вбивство свого товариша. Найбільш активних з них засудили до 6 місяців ув'язнення, решту оштрафували⁶.

Після липневих подій 1910 р. боротьба за Львівський університет перенеслася в австрійський парламент у Відні. До депутатів-українців, які висунули вимогу, щоб у Львові заснувати український вуз, було вжито нечуваної обструкції. Противником їх у парламенті стали фактично депутати-поляки, які за всяку ціну намагалися недопустити відкриття університету. Вони звинувачували українців у нелояльності до уряду, а також у тому, що вони нібито домагалися відокремлення Східної Галичини від Австрії та приєднання її до Росії. Парламент виробив такий проект імператорського рескрипту, якого хотіли поляки, а саме: заснування українського університету в Львові відсувалося аж на 10 років, тобто до 1921 р. Місце, де він мав знаходитися, не визначалося. Його пізніше мав уточнити парламент⁷.

Лише напередодні першої світової війни австрійський уряд запевнив депутатів-українців, що український університет у Львові буде засновано протягом чотирьох років⁸. Однак цьому перешкодила перша світова війна. З її початком життя в університеті на деякий час завмерло. Його приміщення перейшло у відання військових властей. Більшість викладачів залишила місто. Заняття припинилися й були відновлені лише в жовтні 1915 року, причому кількість викладачів і студентів порівняно з довоєнною скоротилася у кілька разів.

Після першої світової війни Східна Галичина відійшла до Польщі. Встановлений тут колоніальний режим посилювався політичним безправ'ям та національним гнобленням українців. Це виявлялося в політиці польського уряду, зокрема у галузі освіти. Вона полягала в тому, щоб готувати кадри насамперед для здійснення колонізації українського населення. Особливо великі надії уряд покладав на Львівський університет, який ще задовго до розпаду Австро-Угорщини був майже повністю колонізований.

З перших днів після завершення війни розпочалася реорганізація Львівського університету. Вже у 1919 р. утраквізм було скасовано й ліквідовано українські кафедри. Викладання всіх дисциплін переводилося на польську мову, викладачі-українці усувалися від роботи. Університету було присвоєно ім'я Яна Казимира — польського короля в XVII ст.⁹

14 серпня 1919 р. ректор тепер уже повністю польського університету оголосив, що до нього будуть прийматися лише піддані Польщі, які виконали свій військовий обов'язок перед нею, та піддані союзних держав. Коли українська делегація звернулася до нього із запитом, чи цей порядок стосується також українців Східної Галичини, він дав ствердну відповідь. Делегація висловила в зв'язку з цим протест і заявила, що скасування українських кафедр та колонізація університету є новим насильством над українцями. У відповідь на це 22 вересня 1919 р. було опубліковано рішення ради міністрів, яке повністю підтверджувало розпорядження ректорату¹⁰. Таким чином, українські студенти позбавлялися можливості навчатися у Львівському університеті як вороги Польщі, що воювали проти неї.

Тим часом до Львова прибувало щораз більше української молоді, яка бажала навчатися у вищій школі. Одні поверталися з таборів полонених й інтернованих, оскільки закінчилася українсько-польська війна, інші приїжджали з дому. Всіх їх турбували дальша доля університету і можливість навчання в ньому. Оскільки вуз був для них недоступний, вони прагнули зарадити собі самоосвітою.

Поступово почали відновлюватися всі передвоєнні товариства студентів: академічна та медична громади, студентський союз тощо. Представники академічної громади, зокрема, вели переговори з ректором університету про навчання в ньому українських студентів. Ректорат погоджувався прийняти їх, якщо вони, заповнюючи формуляр, у графі «державна приналежність» напишуть «Польща», тобто визнають польську державність, а себе — громадянами цієї країни. Такі умови, звичайно, були неприйнятними.

Українці Східної Галичини не могли залишити свою молодь без університетської освіти. Тому українські наукові інституції взяли на себе організацію систематичних курсів, які б замінили університет.

Першим стало на шлях реалізації цієї справи Українське наукове товариство ім. Т. Шевченка (НТШ) у Львові. Воно організувалося на зразок західноєвропейських академій наук і відіграло величезну роль не тільки в розвитку української, а й європейської та світової культур.

20 вересня 1919 р. у пресі було оголошено про початок занять на систематичних наукових курсах. Програма їх охоплювала три факультети університету: філософський, правничий і теологічний. 27 вересня

Товариство повідомило польську адміністрацію Львова про початок занять, яка того ж дня безпідставно їх заборонила¹¹.

Тоді НТШ передало свої повноваження «Товариству українських наукових закладів ім. П. Могили» в Львові. Згідно із своїм статутом останнє мало право створювати наукові курси. 19 жовтня 1919 р. воно повідомило представника польської влади про початок роботи. Однак і цього разу заняття було заборонено¹².

В березні 1920 р. ініціативу організації систематичних університетських курсів у Львові взяло на себе Ставропігійське братство при греко-католицькій церкві Успенія пресвятої Богородиці. З XVI ст. воно користувалося особливими привілеями на духовній ниві, маючи міцні традиції в збереженні й зміцненні української культури й освіти*. Вже у XVI—XVII ст. на свої кошти братство утримувало спеціальну школу—так звану колегію, з якої вийшли організатори Київської академії.

Ставропігійське братство ухвалило відновити свою школу у вигляді систематичних українських університетських курсів і оголосило, що заняття розпочнуться 7 березня 1920 р. в його власному будинку. Про це також було повідомлено польській владі. Однак у призначений день усі приміщення братства оточили війська й поліція. На заняття нікого не пустили, а курси заборонили. Братство надіслало протест до уряду, однак відповіді на нього не одержало¹³.

Таким чином, усі ці заходи наштовхувалися на заборони польської влади, яка не хотіла допускати розвитку української науки і культури. З таким станом справ ніяк не могли примиритися українці Східної Галичини. В них залишалася єдина можливість—власними силами, таємно від властей організувати систематичні університетські курси.

Навесні 1920 р. з ініціативи лікаря М. Панчишина для українців було організовано медичні курси. Заняття розпочалися із 7-ма студентами¹⁴. Велику допомогу у створенні курсів та залученні до них викладачів подали лікарі М. Музика, О. Барвінський і члени Українського лікарського товариства у Львові.

Восени того ж року при академічній громаді почали діяти філософські й правничі курси. Кількість слухачів на них дедалі збільшувалася. Приміщення товариства вже не могли вмістити всіх бажаючих. Підшукувалися нові аудиторії, до читання лекцій запрошувалися відомі науковці, розширювалися навчальні програми. Заняття стали систематичними. Для керівництва курсами було обрано трьох директорів відділів (філософського, правничого та медичного), які колегіально вирішували всі питання.

На початку 1921 р. на всіх відділах курсів було 25 кафедр (на філософському—14, правничому—6, на медичному—5), які відвідував 101 слухач. З них філософський відділ—27, правничий—61, медичний—13 чол.¹⁵

Коли заняття на курсах налагодилися (в середині квітня 1921 р.), тодішній ректор Львівського університету доктор Махек повідомив, що хотів би перед початком нового семестру зустрітися з представниками української студентської молоді. Під час зустрічі ректор запитав, за яких умов вони могли б навчатися в університеті. Представники делегації висунули такі вимоги: повернення університету тих прав, які він мав до 1918 р., тобто відновлення всіх українських кафедр і зарахування до вузу всіх українців незалежно від їхніх політичних переконань.

Ці вимоги було відхилено. Тоді українська молодь оголосила Львівському університету бойкот, який вступив у силу з 1 травня 1921 р.

Для нормальної роботи курсів потрібна була легалізація їх польською владою. Однак дозволу на це вони не одержали.

З ініціативи дійсних членів НТШ В. Щурата, І. Свенціцького, І. Крип'якевича, В. Герасимчука та інших на початку липня 1921 р. курси було реорганізовано в Український таємний університет на зразок західноєвропейських. Відділи залишилися ті самі, що й на курсах—

філософський, правничий і медичний. Обрано також перший сенат університету. До його складу увійшли 11 чол. Це були відомі українські вчені: В. Щурат, М. Панчишин, М. Кордуба, І. Раковський, І. Крип'якевич, В. Вергановський, М. Левицький, Р. Ковшевич, Г. Куровець, М. Музика, М. Вахнянин.

Першим ректором університету було обрано відомого літературознавця та письменника, голову НТШ, професора, доктора В. Щурата, проректором — доктора М. Панчишина, деканами: філософського відділу — доктора М. Кордубу, правничого — доктора В. Вергановського, медичного — доктора Г. Куровця¹⁶.

Сенат Українського таємного університету звернувся до академії наук, вузів й інших наукових установ світу з проханням про його визнання.

В липні 1921 р. у Львові відбувся крайовий студентський з'їзд, на якому розглядалося питання і про український університет. З'їзд висловив сподівання, що всі українці зрозуміють потребу в цьому вузі та підтримають його своїми внесками¹⁷.

Запис студентів до Українського університету розпочався 15 вересня 1921 р. У львівській україномовній пресі було вміщено звернення університетської комісії до громадян міста з проханням надавати помешкання для студентів, які незабаром з'їдуться на навчання.

Заснування Українського таємного університету викликало тривогу польських властей. Студенти-поляки під керівництвом нового ректора Львівського університету Яна Каспровича активно почали нагадувати поліції про її обов'язок вживати заходів проти існування українського вузу.

Почалися жорстокі переслідування. Поліція зривала заняття, нападаючи на приміщення, де вони проводилися. З труднощами знаходили нові аудиторії, й навчання відновлювалося ще з більшою інтенсивністю. Часто у кімнатах, де могли розміститися 20 чол., лекції слухали 100 студентів. Багатьом з них не було де сісти, й доводилося писати конспект стоячи, спершись на плечі товаришів. Крім того, треба було прислухатися, чи не чути кроків жандармів. Польські агенти ловили українських студентів на вулицях. Проводилися обшуки в професорів та студентів, а також у приватних помешканнях людей, які нічого спільного з університетськими справами не мали. Тим часом документи переховувалися в пивницях або й під підлогою у польських інституціях, що, безумовно, вимагало відповідних коштів. Було арештовано ректора університету В. Щурата, який просидів у тюрмі 3 місяці.

10 грудня 1921 р., о 6-й годині вечора, поліція одночасно увірвалася в шість приміщень, де проходили заняття, зокрема, по вул. Мохнацького (тепер — вулиця М. Драгоманова) і Супинського (тепер — вулиця М. Коцюбинського). Протягом години студенти змушені були тримати руки догори, а жандарми у той час проводили обшук. Вони забрали підручники, конспекти із записами лекцій, особисті речі. Професорів, які проводили заняття, було допитано, а в їхніх квартирах проведено обшуки¹⁸.

Дедалі важче було знайти приміщення для занять. Більші зали в установах були зайняті, а приватні господарі відмовляли українським студентам, остерігаючись конфлікту з властями. Так, студенти-медики змушені були свою хімічну лабораторію розмістити у пивниці, а анатомічний музей — на горіщі. Необхідне обладнання та препарати закуповувалися за гроші, які збиралися по всьому краю. Професори й студенти Українського таємного університету не допускалися до наукових бібліотек.

У таких умовах завершився перший 1921/1922 академічний рік навчання в Українському таємному університеті. Це був період тяжких випробувань та утисків з боку польської влади. Протягом нав-

чального року арештували понад 100 студентів-українців, частина з яких опинилася за ґратами, а тих, хто перебував на державній службі, було притягнуто до дисциплінарного суду.

Однак, незважаючи ні на що, Український університет діяв і був для молоді джерелом поповнення знань. У катакомбах горів смолоскип української науки, розливаючи своє спасенне світло з 54 кафедр для 1258 студентів. Такою була їх кількість на кінець першого року навчання. На філософському відділі, зокрема, налічувалося 235 студентів, правничому — 68, медичному — 185, на технічному — 150^{**}. Решту становили слухачі, які не мали відповідної для університетського навчання освіти.

На конгресі українського студентства західних земель України й еміграції, який проходив у Празі в другій половині червня 1922 р., широко обговорювалося питання про університет у Львові та його переслідування польською владою. Делегати конгресу звернулися до представників Всеукраїнського студентства, розкиданого по всіх країнах світу, з проханням допомогти таємному вузові хоча б морально, щоб найшвидше добитися його визнання більшістю закордонних вищих учбових закладів¹⁹.

Переслідування Українського університету з боку польських властей продовжувалося і в наступному 1922/1923 академічному році. Так, тільки з 15 жовтня по 25 грудня поліція перешкодила провести заняття у різних аудиторіях 20 разів. Для нормальної роботи потрібні були легальні умови існування. Звертатися з цим питанням до влади було справою даремною. Тому 15 листопада 1922 р. сенат Українського університету надіслав меморіал до Ради Паризької світової конференції, куди входили країни Антанти, з проханням захистити перед польською владою «...найвищу інституцію українського народу в Східній Галичині, тобто Український університет, і спричинитися до створення для нього відповідних умов явного існування та праці»²⁰.

Матеріальне забезпечення університету здійснювали самі студенти. Вони їздили по краю й збирали пожертвування у селян, робітників, інтелігенції та різних наукових товариств і громадських організацій. У селах створювалися «Комітети рідної школи», які збирали гроші, зерно й картоплю, що йшли до фонду університету²¹. Однак кошти були вкрай обмежені. Це позначалося на якості навчання. Так, студенти-медики мали можливість опанувувати свій фах тільки протягом двох років. Для третього року навчання не вистачало коштів, клінік та приміщень. Далі вони могли вчитися в закордонних університетах, які визнавали таємний університет у Львові. А визнавали його обидва праязкі університети (чеський і німецький), всі університети Німеччини, Віденський, Лондонський, Стокгольмський та Римський²².

Виїзд студентів за кордон для продовження навчання нічим не обмежувався для тих, хто мав для цього кошти. Допомога для виїзду й матеріальне забезпечення на період навчання подавалися Українською крайовою студентською радою тільки тим, хто не міг одержати необхідної освіти в краї через відсутність відповідних вищих шкіл (студентам ветеринарії, вищих курсів медицини і техніки, гірничої справи та вищих торговельних шкіл). Умовою для виїзду на навчання тих студентів, які одержували допомогу, було знання хоча б однієї з іноземних мов (крім російської, німецької, чеської й польської — їх знала більшість) або есперанто. До іноземної мови прирівнювалося володіння стенографією при досконалому знанні німецької²³. Українському університету подавали також допомогу іноземні студенти. Так, американці з Нью-Йорка надіслали на будівництво чи закупівлю будинку для нього 500 доларів²⁴.

Для розв'язання питання щодо матеріального забезпечення університету 12 лютого 1923 р. у Львові було скликано збори, на які

запросили членів сенатів університету і політехніки, представників наукових, культурних й освітніх товариств, делегації всіх українських політичних партій, представників студентів-українців та визначних громадських діячів краю. На зборах відзначалося, що даліше матеріальне забезпечення вищих шкіл недоцільно покласти на студентство, оскільки воно не в змозі це зробити. Було обрано Кураторію українських приватних вищих шкіл (з 30-ти членів), до якої ввійшли відомі громадські діячі без огляду на їхні політичні переконання. Кураторія мала зайнятися насамперед економічним забезпеченням вищих шкіл, добиватися їх легалізації й удержавлення.

Широкі кола громадськості (у тому числі селянства, від якого до складу Кураторії ввійшов один представник) визнали справу вищих шкіл однією з найважливіших для українського народу. Вияв спільної волі при цьому був найкращим показником розуміння значення і потреб освіти для всієї нації. Це викликало відповідну реакцію з боку польських властей. Посол сейму з Львова М. Прушинський від себе та своїх однодумців вніс до уряду заяву, в якій відзначалося, що українська молодь бойкує польський університет у Львові, а натомість вчиться в Українському таємному університеті й виїжджає до Праги, Відня, Данціга і Берліна, де їй зараховується це навчання і тим самим полегшується бойкот польського університету. Він вимагав закриття Українського таємного університету у Львові й притягнення до відповідальності його викладачів, а Міністерству внутрішніх справ пропонував обмежити видачу паспортів студентам для навчання за кордоном, оскільки їх, на його думку, в Східній Галичині видавалося забагато²⁵.

Однак українці не втратили надії на легалізацію свого університету. 12 червня 1923 р. делегати від української інтелігенції Львова Хруцький і Маківка були з цього приводу на аудієнції у польського міністра освіти Гломбінського. Останній заявив, що уряд нізашо не допустить існування Українського університету в Львові, щоб не давати приводу до польсько-української боротьби, ніколи не погодиться на його легалізацію та не визнає його юридично²⁶.

30 червня 1923 р. Кураторія внесла до сейму петицію про легалізацію вищих українських шкіл у Львові. Копії її з відповідними листами було направлено міністрам освіти й внутрішніх справ, але петицію відхилили.

В 1922/1923 навчальному році Український таємний університет досяг найвищого розвитку за весь період свого існування. У ньому налічувалося 65 кафедр (того ж року було відкрито ще кафедру російської літератури), на яких навчалася 1014 студентів. Зокрема, на філософському відділі функціонувала 31 кафедра (324 студенти), правничому — 24 кафедри (520 студентів), медичному — 10 кафедр (170 студентів).

Переслідування Українського університету продовжувалося і в 1924 р. За тюремними ґратами у Львові, Станіславі, Перемишлі, Золочеві та інших містах перебували десятки молодих людей. Вони опинилися там не за зраду державі, не за саботаж чи інші провини, а тільки за бажання вчитися, за працю на ниві розвитку рідної культури, за обстоювання й оборону вищих українських шкіл.

Однак університет діяв. У ньому проводилося не тільки навчання студентів, а відповідна наукова робота. Так, 13 липня 1924 р., на четвертому році існування вузу, було вручено перший диплом доктора права колишньому старшині Української Галицької армії Я. Олексину. Після акту вручення диплома і присяги на вірність українській нації виступили представники від інтелігенції²⁷.

Польські власті продовжували робити все, щоб ліквідувати Український таємний університет у Львові. Пожертвування на вуз конфісковувалися. Посилювалися репресії, зростала кількість арештів про-

фесорів та студентів, лунали голоси про скасування бойкоту Львівського польського університету й дозвіл українцям на навчання в польських вищих школах. Кількість студентів зменшувалася. На 1925/1926 навчальний рік записалося лише 100 чол. Усе це унеможливило дальше існування Українського таємного університету. У червні 1925 р. на засіданні сенату було оголошено про його розпуск.

Віддаючи данину мужності відомих учених, ініціаторів, організаторів і викладачів Українського таємного університету, слід відзначити, що його існування у 1921—1925 рр. є славною сторінкою в історії боротьби українців Східної Галичини за розвиток національної науки та культури.

¹ Finkel L., Starzynski S. Historja uniwersytetu Lwowskiego.—Lwow.—1894.—S. 51—54.

² Центр. держ. іст. арх. України у Львові, ф. 310, оп. 1, спр. 98, арк. 17 (далі — ЦДІА України у Львові).

³ Мудрий В. Боротьба за огнище української культури в західних землях України.—Львів. 1923.—С. 35.

⁴ ЦДІА України у Львові, ф. 310, оп. 10, спр. 98, арк. 17—18.

⁵ Там же, арк. 18.

⁶ Там же, арк. 17—18.

⁷ Там же.

⁸ Там же.

⁹ Там же, арк. 1; Львів. обл. держ. арх., ф. 11, оп. 29, спр. 3486, арк. 5 (далі — ЛОДА).

¹⁰ ЦДІА України у Львові, ф. 310, оп. 1, спр. 98, арк. 1.

¹¹ Там же, арк. 2—3.

¹² Там же.

* Ставропігійське братство засноване 1439 р. У 1686 р. дістало право ставропігії (незалежності). Воно не підпорядковувалося місцевій адміністрації та духовній владі. Йому підлягали всі братства в Галичині. Ставропігійське братство створювало школи, культурно-освітні організації, друкувало книги і розповсюджувало їх не тільки в краї, а й за його межами.

¹³ ЦДІА України у Львові, ф. 310, оп. 1, спр. 93, арк. 2—3.

¹⁴ Конгрес українського студентства західних земель України та еміграції: Протоколи пленумів конгресу.—Прага, 1922.—С. 52—53.

¹⁵ Мудрий В. Назв. праця.—С. 85—86.

¹⁶ ЦДІА України у Львові, ф. 310, оп. 1, спр. 9, арк. 2—3.

¹⁷ ЛОДА, ф. 11, оп. 29, спр. 3118, арк. 1—3.

¹⁸ Мудрий В. Назв. праця.—С. 99—109.

** Товариство українських студентів-політехників «Основа» організувало технічні курси і вирішило увійти до системи університету як його четвертий відділ. Однак з різних причин уже наприкінці першого семестру цей відділ фактично перетворився в окрему вищу школу й у другому семестрі відділився від університету. Так виникла Українська вища технічна школа, в якій було три відділи — загальний, машинний та лісовий.

¹⁹ Конгрес українського студентства західних земель України та еміграції.—С. 52—53.

²⁰ Львівська наук. б-ка ім. В. Стефаніка НАН України. Відділ рукописів. Фонд В. Щурата, ф. 206, папка 20, спр. 847.

²¹ ЦДІА України у Львові, ф. 310, оп. 1, спр. 159, арк. 1—7.

²² Там же, спр. 4, арк. 1—6.

²³ Там же, спр. 12, арк. 4.

²⁴ Там же, арк. 5.

²⁵ Укр. вісник.—1923.—17 лют.

²⁶ Діло.—1924.—1 січ., 2 лют.

²⁷ ЛОДА, ф. 110, оп. 4, спр. 850, арк. 13.

* * *